

Калінюк Олена Олегівна,

студентка навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9225-1272>

Науковий керівник:

Воят Людмила Іванівна,

викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах військової агресії російської федерації проти нашої держави професія психолога набуває особливого значення. Виникають нові професійні спеціалізації психологів-практиків, суттєво підвищуються вимоги до фахівців з боку суспільства та професійної спільноти. Зважаючи на актуальну ситуацію в країні та потенційний обсяг і особливості надання психологічної допомоги різним категоріям громадян, часто в нестандартних умовах воєнного стану, підготовка фахівців-психологів, які здатні на високому рівні виконувати професійні обов'язки, особливо важлива.

Проблеми професійної підготовки майбутніх психологів в умовах воєнного стану привертають увагу науковців та практиків, таких як: О. Бацилева, А. Кіріллова, К. Кушніренко, А. Маслюк, С. Миронець, О. Олійник, О. Пінчук, В. Полякова, І. Пузь, Н. Скрипник, О. Шатілова, О. Шевцова та ін.

Ми цілком погоджуємось з позицією дослідниці С. Яшник, яка зазначає, що саме професійна діяльність психолога, надання допомоги в різних складних умовах зможе нівелювати наслідки складних умов, які знижують якість життя людей. Саме для того, щоб якість наданої психологічної допомоги, виконувалась на рівні високого професіоналізму, слід звернути увагу на таке питання як підготовка майбутніх психологів до професійної діяльності. Адже їх професійна підготовка і професійна діяльність відбувається у тих же самих умовах, в яких перебуває все суспільство, що також впливає на формування і особистісних і професійних якостей психолога як фахівця [1, с. 45].

К. Радзівіл та С. Кузікова на основі проведених досліджень вказують, що студентам-психологам доводиться активно шукати шляхи ефективної адаптації та успішного функціонування в нових реаліях життєдіяльності. У такому контексті здобуття освіти стає менш

актуальним, оскільки виживання в умовах війни вимагає від здобувачів значних зусиль та енергії. Здобуття знань є важливим ключем до особистого розвитку та успішної кар'єри, проте для цього необхідно пройти психологічну адаптацію до освітнього процесу в умовах воєнного стану. Постійна тривога та занепокоєння стосовно особистого благополуччя та безпеки близьких можуть породжувати психологічні проблеми, які в свою чергу можуть ускладнювати здатність студентів до активної та результативної навчальної діяльності [2, с. 54].

Слід зазначити, що виникають об'єктивні труднощі у забезпеченні високого рівня надання освітніх послуг закладами вищої освіти, до яких можна віднести наступні: фізичне перебування учасників освітнього процесу поза межами держави або власної домівки у випадку вимушеного внутрішнього переміщення, проведення великої частини навчальних занять в форматі дистанційного навчання, необхідність переривання навчальних занять з міркувань безпеки та перебування в укриттях учасників освітнього процесу під час повітряних тривог, відсутність електрики і стійкого зв'язку та Інтернету, в зв'язку з чим можуть виникати труднощі з навчанням он-лайн, невідповідність здобувачів до ефективної організації самостійної роботи, зниження або втрата мотивації до навчання і його результативності тощо.

Крім того, неможна не зважати і на особистісні особливості студентів, які відчувають пролонговану дію різноманітних стрес-факторів: починаючи від психологічних проблем свого віку, проблем професійного самовизначення та самоідентифікації, наявності високих психологічних та розумових навантажень, проблем адаптації до наявних умов навчання і до відсутності чіткого бачення власного майбутнього в зв'язку з війною, відчуття страху перед невідомістю, невизначеністю, постійного відчуття фізичного та/або інформаційного стресу або інших негативних психічних станів (тривоги, депресії, страху тощо), переживань за себе, рідних та близьких, втрата рідних людей, наявності відчуття провини від невчасного або неналежного надання собі та іншим психологічної допомоги, значного впливу зумовленого війною психотравматичного досвіду на особистість тощо.

На нашу думку, з метою успішної фахової підготовки майбутніх психологів, необхідно здійснювати серйозне психологічне забезпечення освітньої діяльності фахівцями психологічної служби закладів вищої освіти.

На основі проведеного дослідження нами розроблені наступні рекомендації, що забезпечать можливість підвищити ефективність даного напрямку діяльності психологічної служби ЗВО:

1) переглянути підходи до здійснення психологічного забезпечення навчального процесу у ЗВО в бік налаштування реальної активної взаємодії всіх його учасників, а також розвитку особистісних

ресурсів студентів та викладачів з метою оптимізації освітньої діяльності;

2) надання своєчасної кваліфікованої психологічної допомоги всім учасникам навчального процесу, що має носити комплексний характер та відбуватися на всіх рівнях: організаційному, особистісному, груповому;

3) проведення інтенсивної психоедукації серед учасників навчального процесу в сфері психології стресу та стресостійкості особистості, психології учасників бойових дій, профілактики психологічної травматизації, проявів посттравматичних стресових розладів тощо;

4) проведення діагностики рівня розвитку особистісних якостей студентів, індивідуальних та групових консультацій психологами ЗВО щодо усунення труднощів та підвищення успішності навчальної діяльності студентів-психологів;

5) проведення щотижневих планових вебінарів на основі актуальної тематики запитів студентів;

6) надання психологічної підтримки студентам з боку викладачів та кураторів навчальних груп в процесі проведення навчальної та виховної роботи;

7) проведення тренінгових занять психологами ЗВО з метою формування ґрунтовних навичок стресостійкості, психічної саморегуляції, організації самостійного навчання в умовах воєнного стану, оволодіння навичками застосування методів та прийомів тайм-менеджменту та ін.

Дослідниці Н. Жигайло та Т. Шолубка вказують, що проблема стійкості до стресу учасників навчального процесу має дуже велике значення, оскільки саме стійкість до стресу захищає людину від дезорієнтації та різноманітних розладів, закладає основу внутрішньої гармонії, повноцінного психічного здоров'я та високої працездатності. Знання методів та способів боротьби зі стресом є надзвичайно важливим як для студентів, так і для викладачів [3, с. 12].

Як слушно зазначає вчений А. Маслюк, психологам ЗВО, перш за все, слід робити основний акцент на стабілізацію психічного стану саме викладачів, опануванні навичок самодопомоги та подальшій передачі отриманих знань здобувачам. Автор вказує, що коли особа розуміє, що з нею відбувається, то може по-іншому реагувати навіть на жахливі події, які відбуваються у її житті. Саме через це тренінгові зустрічі повинні розпочинатися з базових основ про стрес, травму, травмуючу подію, кризу тощо [4, с. 38].

8) забезпечити дієву психологічну підготовку студентів-психологів до професійної діяльності, в тому числі шляхом активної взаємодії студентів, фахівців психологічної служби та викладацького складу ЗВО, кураторів навчальних груп, які можуть поділитись актуальними знаннями, практичними навичками та дієвими вправами роботи над собою. Це обумовлюється наявністю дещо романтичних

уявлень студентів-психологів щодо особливостей роботи фахівця-психолога, значного впливу професійних стереотипів (наприклад: «ти ж психолог») тощо;

9) формування професійно-важливих якостей та навичок (відповідальності, організованості, ефективної комунікації та успішної взаємодії, готовність до подолання труднощів і перешкод, вміння протистояти психологічному тиску, маніпулюванню з боку клієнтів, вміння володіти собою в психологічно напружених ситуаціях, вміння аналізувати внутрішні причини конфліктів, впевненість у собі і своїх силах, реалістичне ставлення до своїх переваг і недоліків);

10) формування особистої стійкості студентів-психологів до реальних негативних факторів професійної діяльності: дефіциту часу, напруженості, конфліктів, маніпуляцій, тиску, невизначеності та ін.;

11) організація психологічною службою ЗВО груп підтримки, що сприятиме набуттю студентами практичних навичок стабілізації власного психічного стану, основам надання психологічної допомоги оточуючим; відновлення ресурсів організму та психіки, зниження психічного напруження та інтенсивності прояву наявних деструктивних станів, розвитку важливого відчуття єдності, що ти не один із своїми проблемами.

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що психологічне забезпечення навчання студентів-психологів в умовах воєнного стану є вкрай важливим, оскільки допомагає вирішувати комплексні практичні задачі професійної підготовки та особистісного становлення ефективного фахівця.

Вважаємо перспективними подальші наукові пошуки в напрямі розробки комплексних програм психологічного забезпечення навчального процесу в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Яшник С. В. Особливості професійної підготовки практичних психологів у контексті сучасних вимог. *Актуальні проблеми фахової підготовки здобувачів спеціальності 053 Психологія*: зб. матеріалів Міжуніверситетського науково-практичного семінару, Київ, 18 листопада 2022 р. Київ: НУБіП України, 2022. С. 45–46.

2. Радзівіл К.П., Кузікова С.Б. Особливості психологічної адаптації студентів-психологів до освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Психологічний журнал*. 2023. № 11. С. 53–58.

3. Жигайло Н., Шолубка Т. Формування психологічної стійкості студентів з во під час війни. *Вісник Львівського університету*. Серія психологічні науки. 2022. Випуск 14. С. 3–14.

4. Маслюк А. М. Психологічна допомога суб'єктам освітнього простору в умовах війни. *Актуальні проблеми психології навчання в сучасній соціокультурній ситуації*: збірник тез наукових доповідей круглого столу, присвяченого творчій спадщині І. О. Синиці (м. Київ, 23 жовтня 2023 року). Київ, 2023. С. 36–40.